

Profitt og samfunnsansvar

Beate Sjøfjell, professor dr. juris, Det juridiske fakultet, Universitet i Oslo

Bård Bjerkholt skiller i sin kommentar til meg (DN 29.4.) ikke mellom lønnsomhet og snever, kortsiktig profittmaksimering. Det er det siste jeg påpeker er skadelig. Lønnsom drift ligger i kjernen av selskapsinteressen som styret har en plikt til å fremme. Maksimering av profitt er ikke i seg selv et problem. Det skadelige oppstår når det gjøres til et snevert, overordnet mål, i den tro at det er gir gode retningslinjer for selskapsstyring. Det er ikke bra for selskapene, for samfunnet og heller ikke for aksjonærer som har mer enn et meget kortsiktig mål med sin investering.

Det er stor grad av sammenfall mellom bærekraftig og samfunnsansvarlig drift og langsiktig lønnsomhet. Næringslivsledere vet at god selskapsstyring er mye mer enn å sikte inn på høyest mulig avkastning for aksjonærene. Det er en rekke interesser og hensyn som må avveies. Det er den gode selskapsstyringen som settes under press når hele systemet gires inn mot høyest mulig kortsiktig avkastning.

I følge Bjerkholt sier jeg at profitten i selskaper hvor staten er storaksjonær skal være «litt mindre». Det er hans tolkning. Jeg har påpekt det skadelige i det ekstreme, kortsiktige profittmaksimeringsjaget, og at eierskapsmeldingen er utilstrekkelig til å bøte på dette. Bjerkholt har rett i at jeg argumenter for mer samfunnsansvar. Han lurer veldig på hvordan vi skal finne ut hva som er samfunnsansvarlig, og er bekymret for å åpne opp for syning om dette.

Har Bjerkholt ikke lest eierskapsmeldingen? Samfunnsansvar er å holde seg lojalt innenfor lovens krav. Profittmaksimeringspresset gjør at dette ikke er en selvfølge, heller ikke i store statskontrollerte selskaper. DN-oppslag de siste dager om Telenor er et eksempel på det. Samfunnsansvar for næringslivet er videre å påta seg ansvar for «mennesker, samfunn og miljø som påvirkes av virksomheten». Spesifikke temaer er «klimatemaer, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og antikorrupsjon». Forventninger bygger på «nasjonale og internasjonale standarder, konvensjoner og rapporteringsnormer» (eierskapsmeldingen, s. 78). Viktige kilder her er OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, og FNs prinsipper om næringsliv og menneskerettigheter.

I den norske regnskapsloven fremgår det at selskaper skal rapportere om hva de gjør «for å integrere hensynet til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold, det ytre miljø og bekjempelse av korrupsjon». Intensjonen er klar. Dette skal internaliseres i styrearbeidet. Slik vår internasjonale forskning viser, svikter det i oppfølgingen. Gode intensjoner til tross; også disse rapporteringskravene er utilstrekkelige i møte med det ekstreme profittmaksimeringspresset.

Problemet er altså ikke at staten ikke har uttrykt hva samfunnsansvar er. Problemet er at det kortsiktige, ekstreme profittmaksimeringspresset gjør at forventninger om langsiktig, samfunnsansvarlig og bærekraftig drift har svært liten effekt.

Innlegg på trykk i Dagens Næringsliv 4. mai 2016